

Brandskyddsegenskaper - från tillverkning av material till färdig byggnad

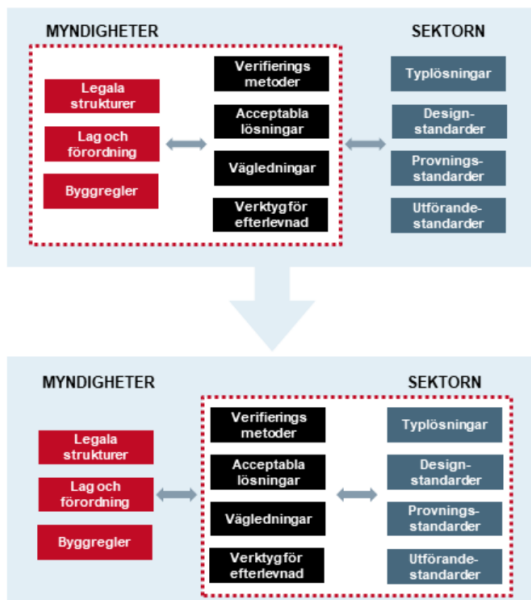

Byggnaders livscykel. Illustration: Jenny Lilja/Infab/Tictac/Boverket

I syfte att främja innovation och teknisk utveckling och därigenom bidra till en effektivisering av byggandet ser Boverket¹ nu över dagens bygg- och konstruktionsregler. Arbetet med de nya reglerna går under namnet "Möjligheternas byggregler".

En av förändringarna som den nya modellen för med sig är att reglerna inte kommer att innehålla några allmänna råd eller hänvisningar till standarder, andra myndigheters regler eller andra organisationers riktlinjer.

En annan förändring är att delar av det ansvar som nu ligger på myndigheten kommer att flyttas till sektorn. Ansvaret för att i föreskrifter precisera de krav som ställs på lag- och förordningsnivå kommer även fortsättningsvis att ligga på Boverket, medan ansvaret för att ta fram såväl verifieringsmetoder och lösningar som uppfyller kraven kommer att flyttas till sektorn, se bild nedan.

¹ Bild 1 = Boverket (2019). *Introduktion till livscykelanalys (LCA)*. <https://www.boverket.se/sv/byggande/hallbart-byggande-och-forvaltning/livscykelanalys/introduktion-till-livscykelanalys-lca/> Hämtad 2022-03-30

Bild 2 =

I brandavsnittet i dagens BBR finns en rad allmänna råd som fungerar som en miniminivå för kommunens och räddningstjänstens bedömning av byggnaders brandskydd. Råden underlättar verifieringen av att en brandteknisk lösning uppfyller de funktionskrav som ställs i BBR. För många byggnader krävs dock alternativa lösningar (s.k. analytisk dimensionering), som då utvärderas utifrån en jämförelse med säkerhetsnivån i de allmänna råden. Både vid utformning i enlighet med de allmänna råden och vid alternativ utformning genom analytisk dimensionering är det därför svårt för entreprenörer/byggherrar att påvisa kravuppfyllnad utan att koppla lösningar och konstruktioner till de allmänna råden.

Att öppna upp för fler sätt att visa att man lever upp till kraven ses som positivt då det främjar innovationskraft, vilket också är ett av syftena med översynen. Mot bakgrund av att de allmänna råden ger en gemensam utgångspunkt för säkerhetsbedömning i händelse av brand har de stor betydelse i nuvarande byggregler. Eftersom konsekvenserna av en brand är så förödande, ser vi att det finns utmaningar kopplat till den avsaknad av en gemensam utgångspunkt som frånvaron av allmänna råd skulle innebära, och den ökade risk för tolkningsdiskussioner som kan följa på det. Vi vill därför lyfta fram några aspekter som är viktiga att ha med sig i arbetet med den nya regelmodellen.

- Den nya regelmodellen säkerställer att brandskyddet som uppnås med dagens regelmodell bibehålls och att de samlade erfarenheter som ligger till grund för dagens brandskyddsregler tas tillvara. Det är också önskvärt att regelverket för brandskydd ses över och kompletteras så hänsyn tas till nya risker, som tex ökad användning av solceller, batterier, elbilsladdning osv.
- Boverket behöver snarast tydliggöra utformningen av de nya byggreglerna avseende brand så att sektorn kan ta ansvar för att lyfta över den väl fungerande modell som finns i dagens regelverk och som inte ingår i de nya brandföreskrifterna i en ny, bred sektoröverenskommelse. De nya byggreglerna ska träda i kraft sommaren 2024. Det är en kort tidsaxel för framtagning av nya regler och överenskommelser inom sektorn.
- Den väl fungerande och etablerade praxis vi har för testning och verifiering av prestanda bibehålls och att användningen av standarder för verifiering av krav fortsatt är förstahandsvalet.
- Det är viktigt att arbetet med verifiering, som ska hanteras av branschen, inte tappar momentum på grund av avsaknad av finansiering. Byggmaterialindustrierna anser att det är rimligt att staten i ett övergångsskede tar ett finansiellt ansvar, så att arbetet kan initieras skyndsamt.

Ta vara på det som är bra och bygg vidare på det!

Ett långsiktigt robust regelverk möjliggör en trygghet i samhället och minimering av risker som kan få förödande konsekvenser. Nuvarande brandregler och -praxis fungerar väl och har utvecklats baserat på empiriska erfarenheter över tid sedan den första byggnads- och brandstadgan infördes 1874. När vi nu ser över brandskyddsreglerna är det viktigt att vi tar vara på och fortsätter bygga vidare på den samlade erfarenheten. Detta för att skapa tydlighet och stabilitet på marknaden och för att förhindra upprepning av historiskt, mindre säkra lösningar.

Trots de erfarenheter som har byggts upp över tid förekommer det stora bränder även i modern tid. Senast i januari i år bröt en storbrand ut i ett 19 våningar högt flerfamiljshus i Bronx, New York City och minst 19 människor omkom. 2017 utbröt en brand i den 23 våningar höga byggnaden Grenfell Tower i London, och 72 människor omkom. Vad gäller brandsäkerhet är det därför av största vikt att

vara restriktiv med lösningar som oftast fungerar men som har högre risk att falla när olyckan är framme. Att rädda liv är och har alltid varit det primära och måste så få vara. Det är dock stora värden som riskerar att gå förlorade i samband med en brand, såväl ekonomiska som miljömässiga och arkitektoniska. Brandsäkra konstruktioner har därmed både ett socialt och miljörelaterat hållbarhetsvärde då de minskar risken för att byggnadens livslängd förkortas och för att brukarna ska utsättas för risker och obehag både under och efter en brand.

Byggmaterialindustrierna anser att det ur flera olika hållbarhetsaspekter är viktigt att brandskyddsreglerna, utöver det centrala personskyddet, också prioriterar ett gott passivt brandskydd för att skydda materiella värden.

Enligt Boverket ska den nya regelmodellen inte påverka kravnivåerna enligt lag och förordning utan enbart Boverkets tillämpningsföreskrifter. Byggmaterialindustrierna vill i detta sammanhang poängtera vikten av att brandskyddsreglerna – såväl lag och förordning som tillämpningsföreskrifter – tar hänsyn till nya samhällstrender som utgör potentiella brandskyddsrisiker. Regelverket för brandsäkerhet behöver löpande anpassas till samhällsutvecklingen.

En översyn av BBR:s brandskyddsregler behöver baseras på en riskanalys som tar hänsyn till alltmer frekventa lösningar som utgör en central del i vår hållbarhetsomställning och som medför nya brandrisker. Exempel på sådana är förtätning av städer som kan påverka framkomligheten för räddningstjänsten, solceller på byggnader, elbilsladdning och stora batterier i och vid byggnader, samt fordon med bränsleceller och vätgasbaserade lösningar för energilagring i anslutning till bostäder och annan bebyggelse.

Byggmaterial spelar roll!

Byggmaterial har stor betydelse för brandsäkerheten, både för personskydd och för att minimera materiella skador på byggnader vid brand.

En konstruktion består av flera olika material och komponenter som kombineras för att uppfylla olika egenskapskrav. För alla parter i byggprocessen är det viktigt att det finns en tydlighet kring hur de olika kraven ska verifieras och att det finns handlingar som går att besiktiga mot för att verifiera att konstruktioner bestående av olika produkter möter de krav som ställs.

Dagens system där CE-märkta byggprodukter enligt en harmoniserad produktstandard eller en ETA skapar ett robust och solitt system som fungerar väl och har en hög grad av förutsägbarhet, vilket är av stort värde både för byggmaterialindustrin och för övriga delar av byggsektorn.

Övriga standarder inom brandskyddsområdet, som det idag hänvisas till i BBR, används idag för att säkerställa att konstruktioner och lösningar uppfyller samhällets krav.

I dagens regelverk med funktionsbaserade krav ger detta en viktig grund för dem som ska föreskriva lösningar. I nästa steg kommer lösningarna att utföras och redovisas för att skapa en trygghet för byggherren, som ytterst är den som är ansvarig för att byggnaden uppfyller Plan- och bygglagens krav.

Att testa nya produkter är kostsamt, och det man som tillverkare investerar i testning behöver täckas av intäkter från produktförsäljning. För att inte motverka ambitionen med regelöversynen, att sänka byggkostnaderna, är det därför av största vikt att det förblir entydigt vilka tester som krävs för att verifiera olika krav.

För tillverkare innebär standarder också en möjlighet att satsa på produktutveckling och innovation, eftersom standardens krav och testningen som krävs för att visa på överensstämmelse är tydliga. Om det är otydligt vilka standarder som kan användas för att verifiera konstruktionen är risken stor att tillverkare inte satsar på innovation och utveckling. Utan standarder är det också svårt för byggherren att jämföra produkter och säkerställa att samhällets lagkrav uppfylls.

Vi anser att det är av största vikt att den tydlighet som standarderna erbjuder inte försvinner med en ny regelmodell, och att standarder även fortsättningsvis kan används för att påvisa att en byggnad uppfyller de tekniska egenskaper som samhället kräver. För att undvika att det finns flera olika standarder för att verifiera samma sak anser vi att i de fall det finns en vedertagen standard ska det vara den som används för verifiering. Detta är också viktigt för att säkerställa konkurrens på lika villkor, då det är svårt att jämföra olika produkter och konstruktioner om de inte testas på samma sätt. Samsyn och konsolidering av vilka standarder som används är också viktigt för att säkerställa en geografisk harmonisering mellan godkända lösningar i olika kommuner och delar av landet.

Verifiering och kontroll

En förutsättning för att den föreslagna modellen ska fungera är att de krav som preciseras i föreskrifterna är möjliga att verifiera. En annan viktig aspekt att ta hänsyn till är att det inte får bli upp till de enskilda byggnadsnämnderna att avgöra vilka lösningar som kan accepteras utan att det avgörs genom ett tydligt regelverk där det är lätt att avläsa en miniminivå. Om regelverket blir otydligt eller godtyckligt ökar risken för olyckor. Därför är det av största vikt att detta organiseras på ett sätt som inte ger utrymme för att samma lösning kan bedömas på olika sätt eller att metoden för att visa att minimikraven är uppfyllda blir för vag.

Om det finns flera möjligheter att testa en konstruktion och för att uppfylla ett tekniskt byggnadskrav kan incitamenten att välja vissa metoder minska. När tid och ekonomi styr finns det en risk att man väljer det enklaste sättet att visa på kravuppfyllnad, och syftet att effektivisera byggandet kan därmed få icke önskvärda effekter.

Ytterligare aspekter som Byggmaterialindustrierna anser är viktiga att ta i beaktande i samband med översynen av brandskyddsregler är:

- Kommunens och räddningstjänstens brandsäkerhetsbedömningar och kontroll av att kraven efterlevs är i praktiken ofta lika viktigt för regelefterlevnaden som kravnivån i reglerna.
- Det är av stort värde om det även kontrolleras att det finns intyg på att byggprodukterna monteras korrekt enligt leverantörernas monteringsanvisningar för typgodkända eller CE-märkta lösningar.
- Den nya regelmodellen kommer att kräva en kompetenshöjning, såväl inom branschen som hos kommunerna som ska kontrollera. Det är viktigt att det finns tid och resurser avsatt för detta.
- Den nya regelmodellen behöver fungera i en alltmer digital värld.